NULITATEA ACTULUI JURIDIC

Ana BUZU, studentă
CZU: 347.13 + 347.15/.19 ***anabuzu123@gmail.com***

This present study is aimed to research of the Institution of Nullity of the Legal Act, of its legal effects and the way in which the law refuses to recognize the effects of the legal act, in the context of the new amendments to the Civil Code.

Taking into account the fact that one of the pillars of the modernization of the Civil Code from 2019 was the rethinking of the Institution of Nullity of the Legal Act, this scientific approach is of great interest, thanks to the topicality it has.

Încheierea actului juridic cu respectarea normelor privind condiţiile de validitate, a legilor imperative şi a bunelor moravuri, constituie una din premisele stabilităţii şi siguranţei circuitului civil. Din această perspectivă, cele mai multe dintre actele juridice încheiate în dreptul privat sunt valabile. Dar există şi acte juridice care încalcă regulile prevăzute de lege, fapt pentru care intervin sancţiunile asigurate prin forţa de constrângere a statului.

În doctrina autohtonă, Instituția Nulității Actului Juridic este definită ca fiind *o sancţiune civilă care desfiinţează actul juridic în cazul în care acesta a fost încheiat cu nerespectarea condiţiilor de validitate cerute de lege* [1, p.216].

Instituția Nulității Actului Juridic poate fi văzută sub două forme. Pe de o parte, poate fi văzută ca un garant al stabilităţii raporturilor private, protejând persoanele defavorizate şi împiedicând încălcarea drepturilor asigurate de lege şi încălcarea ordinii publice [2, nr.2]. Pe de altă parte, poate fi văzută ca un risc la adresa stabilităţii raporturilor juridice private, a drepturilor și intereselor dobândite şi a situaţiilor juridice deja derulate.

În stadiul actual al legislației civile, există o reglementare unitară a Instituției Nulității Actului Juridic, normele juridice care formează această instituție sunt prevăzute expres în Capitolul III, intitulat Nulitatea Actului Juridic din Titlul II, Cartea Întâi Codul civil al RM.

Odată cu modernizarea Codului civil din 01 martie 2019, legiuitorul a ținut să evidențieze Instituția Nulității Actului Juridic și să pună fundamentul juridic pentru instituția-soră, Ineficiența Actului Juridic [3, nr.1]. Ineficacitatea, în ansamblul ei, cuprinde totalitatea deficiențelor ce afectează actul juridic, atât invaliditatea cât și ineficiența sa.

Sub incidența tipurilor de ineficacitate cad actele juridice nevalabile, precum Nulitatea Actului Juridic și actele juridice valabile, dar ineficace. Astfel, cauzele actelor juridice valabile, dar care nu produc efecte juridice sunt: lipsa unui consimțământ necesar; intenția autorului actului juridic de a suspenda anumite efecte juridice; actul juridic unilateral neîntemeiat; acte juridice eficiente, care devin ineficiente subsecvent.

Conceptul de „cauză" a fost și este utilizat cu multiple semnificații, atât într-o accepțiune nejuridică, cât și într-una juridică [4, p.195]. Leibniz a definit cauza în sensul că: *este ceea ce produce o idee simplă sau complexă și efectul este ceea ce e produs* [5, p.165].

Codul civil, intrat în vigoare din 01 martie 2019, atribuie categoriei de acte juridice lovite de Nulitatea absolută următoarele cauze: actul juridic ce contravine legii, ordinii publice sau bunelor moravuri; actul juridic care contravine unei dispoziții legale imperative, sancțiunea fiind prevăzută expres de dispoziția legală încălcată; actul juridic care contravine unei dispoziții legale imperative ce nu prevede expres sancțiunea nulității; actul juridic încheiat de un minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani; actul juridic încheiat cu nerespectarea formei, dacă nulitatea este expres prevăzută.

Codul civil, intrat în vigoare din 01 martie 2019, atribuie categoriei de acte juridice lovite de Nulitatea relativă următoarele cauze: actul juridic sau clauza care contravin unei dispoziții legale imperative; actul juridic sau clauza care contravin unei dispoziții legale imperative ce nu prevede expres sancțiunea nulității; actul juridic încheiat de o persoană în privința căreia este instituită o măsură de ocrotire judiciară; actul juridic încheiat de o persoană fără discernământ; actul juridic afectat de eroare; actul juridic încheiat prin dol; actul juridic încheiat prin violență; actul juridic încheiat prin leziune; actul juridic încheiat cu încălcarea interdicției de a dispune de un bun.

Deosebit de importante sunt normele introduse prin redacţia nouă a art. 331 Cod civil privind efectele Nulităţii Actului Juridic. Efectul Nulității Actului Juridic este exprimat foarte sugestiv prin adagiul *quod nullum est, nullum producit efectum,* dar cu o nuanțată distincție dintre nulitatea absolută (art. 331 alin.(1) Cod civil) și cea relativă (alin.(2) Cod civil).

Anterior, am avut Principiul repunerii integrale în situația anterioară (*restitutio in integrum)* care era formulat printr-o sintagmă aparent simplă, dar care genera în practică foarte multe dificultăți. Efectele obligaționale ale Nulității, potrivit noilor reglementări de la 01 martie 2019, țin să clarifice multe probleme de ordin practic și teoretic, prestaţiile executate şi alte îmbogăţiri fiind supuse restituirii conform dispoziţiilor legale privind îmbogăţirea nejustificată. Aşadar, instanţele de judecată nu se vor mai putea limita la principiul simplist *restitutio in integrum,* ci se va aplica regimul complex al îmbogăţirii nejustificate.

Un alt aspect abordat de către legiuitor la modernizarea Codului civil din 01 martie 2019 a fost necorelarea normelor Nulității Actului Juridic cu normele privind dobânditorul de bună-credință. Astfel, potrivit noilor reglementări, drepturile reale dobândite în temeiul actului juridic nul sau anulat se consideră că nu au fost dobândite pe acest temei, ceea ce înseamnă că decade temeiul juridic al Nulității și intervine principiul *nimeni nu poate transmite sau constitui mai multe drepturi decât are el însuși,* însă sub rezerva aplicării regulilor uzucapiunii în folosul terţilor care au întrunit condiţiile prevăzute de lege.

Astfel, în urma actului lovit de Nulitate sau Ineficiență, persoana îmbogățită se consideră îndreptățită la îmbogățire în baza legii, dacă a dobândit îmbogățirea prin uzucapiune, bună-credință, precum și în alte cazuri, când, conform legii, ea are dreptul de a păstra îmbogățirea.

O noutate absolută la modernizarea Codului civil din 01 martie 2019 este dobândirea de către dobânditorul de rea-credință a dreptului de proprietate după 10 ani.

Problema specială, acțiunea în rectificare a registrului, a fost impactul efectelor Nulității asupra efectelor reale ale actului juridic sancționat de Nulitatea absolută, relativă prin preeminența regulilor de rectificare a registrelor de publicitate.

Instanța de judecată nu poate pronunța din oficiu efectele Nulității Actului Juridic chiar dacă a constatat Nulitatea absolută din oficiu, întrucât părţile ar trebui, într-un proces contradictoriu, să prezinte probe privind îmbogăţirea pe care a obţinut-o în mod efectiv [6], fapt ce pune punct controverselor doctrinare şi jurisprudenţiale existente.

În fond, cu toate că avem încă un sistem strâmb în ceea ce ține de aplicarea legislației și de problemele cu care se confruntă practicienii, noile modificări ale Codului civil din 01 martie 2019 au completat unele lacune din sistemul de drept jurisdicțional, Instituția Nulității Actului Juridic fiind văzută ca un remediu flexibil, complex de control al circuitului civil şi de promovare a bunei-credinţe la încheierea actului juridic civil.

Referințe:

1. BAIEȘ, S., ROȘCA, N. *Drept civil: Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică.* Ediţia a V-a. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. 392 p. ISBN 9789975533065 997553306X.
2. CAZAC, O. *Adnotare la art. 327. Codul civil adnotat*, 2020 [Accesat 12. 06. 2021]. Disponibil: animus.md/adnotari/327/
3. CAZAC, O. *Ineficacitatea actului juridic. Codul civil adnotat*, 2021 [Accesat 12. 06. 2021]. Disponibil: animus.md/adnotari/328/
4. FILIP, P. *Nulitatea actului juridic civil prin prisma interesului ocrotit*. București: Hamangiu, 2016. 352 p. ISBN 978-606-27-0639-5.
5. Leibniz, G.W. *Noi eseuri asupra intelectului uman.* Cluj-Napoca: Grinta, 2003. 462 p. ISBN 973-7924-02-9.
6. NOTA INFORMATIVĂ la proiectul Legii privind modernizarea Codului civil și modificarea și completarea unor acte legislative. Nr. 133 din 15-11-2018. http://particip.gov.md/pub lic/docu me nte/131/anexe/ro-_5067_NFCivi lNewpdf [Accesat 12. 06. 2021].

Recomandat
Octavian CAZAC, dr., conf. univ.